

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فشرده ای از
احکام نماز بخش «۲»

دوره هفتم، شماره پنجم

نام جزوه: فشرده ای از احکام نماز بخش «۲»
نویسنده: هیأت تحریریه موسسه درراه حق
ناشر: موسسه درراه حق
نوبت چاپ: مکرر
تاریخ چاپ: ۱۳۹۷ هـ ش
چاپخانه: سلمان فارسی
نشانی: قم، خیابان آیت الله مرعشی نجفی (ارم)
کوچه ۲۰ - پلاک ۱۰ - موسسه درراه حق
تلفن: ۲-۳۷۷۴۳۲۲۱ (۰۲۵)

www.darrahehaq.com

سامانه پاسخگویی پیامکی: ۱۰۰۰۲۲۲۳۳۳

رایگان

فهرست مطالب

- ۶..... نماز را چگونه بخوانیم؟
- ۶..... حضور قلب در نماز
- ۱۰..... مراقبت اوّل وقت
- ۱۲..... نمازهای واجب
- ۱۴..... شرایط و مقدمات نماز
- ۱۸..... فضیلت نماز اوّل وقت
- ۱۹..... طهارت
- ۲۲..... چگونگی غسل
- ۲۴..... چگونگی تیمّم
- ۲۷..... چیزهایی که وضو را باطل می کند
- ۲۸..... اذان و اقامه

دوره هفتم، شماره پنجم / ۵

۳۲.....خواندن نماز

۳۴.....سوره‌ی حمد:

۴۶.....تسبیحات اربعه

۴۷.....کارهایی که نماز را باطل می‌کند

۵۰.....ارکان نماز

۶ / فشرده ای از احکام نماز بخش «۲»

«نماز وسیله ی تقرب هر پرهیزگاره خدا است»^۱

امام رضا(علیه السلام)

نماز را چگونه بخوانیم؟

در شماره ی پیشین نیاز بشر به نماز و سازندگی های آن را به اختصار بررسی، و به ارزش و اهمیّت و فوایدش اشاره کردیم. گفتیم برخوردارى از اثرات سودمند نماز آن گاه تحقّق می یابد که دستورات و احکام آن را کاملاً رعایت کنیم.

حضور قلب در نماز

نماز در حکم ملاقات و گفتگو با خداوند متعال است، کسی که در برابر خدای جهان قرار می گیرد

---

۱. الصَّلَاةُ قُرْبَانٌ كُلُّ تَقِيٍّ؛ جامع الاحادیث، ج ۲، ص ۶.

دوره هفتم، شماره پنجم / ۷

سزاوار است مؤدّب و با احترام بایستد و با توجّه و حضور قلب نماز بخواند و غفلت و کسالت را از خود دور سازد.

امام صادق (علیه السلام) فرمود: «به خدا سوگند ممکن است پنجاه سال بر کسی بگذرد و خدا یک نماز هم از او نپذیرفته باشد، چه چیز از این سخت تر و دشوارتر است؟! به خدا سوگند برخی از همسایگان و دوستان شما اگر نزد شما نماز بخوانند قبول نمی کنید. زیرا نماز را سبک می شمارند، خداوند جز خوب را نمی پذیرد و چگونه آنچه سبک شمرده شود بپذیرد»^۱.

۸ / فشرده ای از احکام نماز بخش «۲»

امیرمؤمنان علی (علیه السلام) می گوید:
«پیامبر (صلی الله علیه وآله) مردی را دید که در نماز
با ریش خود بازی می کند فرمود: اگر قلب او
خاشع می بود اعضا و اندام او نیز چنین بود»^۱.

شخصی به مسجدی که پیامبر (صلی الله علیه
وآله) در آن جا بود وارد شد و به نماز ایستاد، و
سجدهی نماز را با شتاب و ناقص به جای آورد،
پیامبر (صلی الله علیه وآله) فرمود: «به جای سجده
هم چون کلاغ نوک بر زمین می زند، اگر این طور

دوره هفتم، شماره پنجم / ۹

بمیرد بر غیر دین محمد (صلی الله علیه وآله) مرده
است!

امام رضا (علیه السلام) فرمود: «وقتی نماز
می‌گزاری از کسالت و خواب و بازی و شتاب
پرهیز و با سکون و آرامش و وقار نمازبگذار، و
بر تو باد که در پیشگاه خدای عزیز و جلیل متوجه
و فروتن و متواضع باشی... در برابر مولای خود
آن‌چنان بایست که بنده‌ی گناه‌کار در برابر سرور

---

۱. بحار الانوار، ج ۸۴، ص ۲۳۴. دَخَلَ رَجُلٌ مَسْجِدًا فِيهِ رَسُولُ
اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ فَخَفَّفَ سُجُودَهُ دُونَ مَا يَنْبَغِي وَدُونَ
مَا يَكُونُ مِنَ السُّجُودِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ نَقَرَ
كَتَفَ الْغُرَابِ لَوْمَاتٍ عَلَى هَذَا مَا عَلَى غَيْرِ دِينِ مُحَمَّدٍ (صلی الله
علیه وآله).

۱۰ / فشرده ای از احکام نماز بخش «۲»

خود می ایستد، پاها را منظم و قامت را استوار
بدار، و به چپ و راست توجّه مکن، و چنان باش
که گویا او را می بینی، و اگر تو او را نمی بینی او
تو را می بیند.^۱

مراقبت اوّل وقت

«نزد خداوند عملی از نماز محبوب تر نیست
کارهای دنیا، شمارا از نماز اوّل وقت مشغول
ندارد»^۲.

---

۱. بحار، ج ۸۴، ص ۲۰۴.

۲. جامع الاحادیث، ج ۲، ص ۲۳. لَيْسَ عَمَلٌ أَحَبَّ إِلَى اللَّهِ
عَزَّوَجَلَّ مِنَ الصَّلَاةِ فَلَا يَشْغَلَنَّكُمْ عَنْ أَوْقَاتِهَا شَيْءٌ مِنْ أُمُورِ
الدُّنْيَا.

دوره هفتم، شماره پنجم / ۱۱

«بدآن که تمام کارهایت تابع نماز تست، کسی که نماز را ضایع سازد غیر آن را ضایع تر می کند»^۱.
«بی جهت نماز را از اوّل وقت به تأخیر نینداز، پرتو باد که همیشه نماز را در اوّل وقت بجا آوری»^۲.

پیشوایان معصوم و گرامی اسلام درباره‌ی نماز و اهمّیت و آداب و دستورات آن سخنان بسیار فرموده اند، و ما برخی را در شماره‌ی پیش یاد کردیم و در این مقال نیز به همین مختصر اکتفا می‌کنیم.

---

۱. جامع الاحادیث، ص ۱۸، ح ۶؛ وَأَعْلَمَ أَنَّ كُلَّ شَيْءٍ مِنْ

عَمَلِكَ تَبِعَ لِصَلَوَتِكَ فَمَنْ ضَيَّعَ الصَّلَوَةَ فَإِنَّهُ لَغَيْرِهَا أَضْيَعُ.

۲. بحار الانوار، ج ۸۳، ص ۲۱.

۱۲ / فشرده ای از احکام نماز بخش «۲»

اینک ببینیم نماز را چگونه باید بخوانیم؟ ما در این نوشتار اصول احکام نماز را به طور فشرده بیان می‌کنیم، و در جزئیات به کتاب‌های مفصل ارجاع می‌دهیم، هدف ما آن است که مختصری از احکام اصلی نماز را در دسترس همگان بگذاریم، و در مسائل اختلافی راهی را پیشنهاد کنیم که برای همه مجری و کافی باشد.

نمازهای واجب

۱ - نمازهای یومیه

۲ - نماز آیات

۳ - نماز قضاء

۴ - نماز طواف

۵ - نماز میّت

دوره هفتم، شماره پنجم / ۱۳

۶ - نماز نذر و عهد و قسم

۷ - نماز قضای پدر و مادر بر پسر بزرگ^۱.

نمازهای یومیه هفده رکعت است، نماز صبح
دو رکعت، نماز ظهر چهار رکعت، نماز عصر چهار
رکعت، نماز مغرب سه رکعت، نماز عشا چهار
رکعت.

نمازهای چهار رکعتی در سفری که رفتن و
برگشتن.

هشت فرسخ یا بیشتر باشد دورکعتی خوانده
می شود در صورتی که رفتن کمتر از چهار فرسخ

---

۱ . وجوب نماز قضای مادر بر پسر بزرگ به نظر برخی از علماء
بنابر احتیاط است.

۱۴ / فشرده ای از احکام نماز بخش «۲»

نباشد. و به فتوای برخی از مراجع تقلید برگشتن نیز کمتر از چهار فرسخ نباشد.

شرایط و مقدمات نماز

برنمازگزار لازم است برای انجام نماز چند شرط را رعایت کند.

۱ - بدن و لباسش از نجاست پاک باشد (جز در چند مورد استثنائی که در رساله‌ی مراجع تقلید بیان شده است).

۲ - وضو بگیرد و یا اگر موجبات غسل پیش آمده غسل کند^۱. ولی اگر نتواند وضو بگیرد یا

---

۱. اگر غسل جنابت است، باید بدون وضو و با همان غسل نماز بخواند و اگر غسل دیگری است باید برای نماز وضو هم بگیرد.

دوره هفتم، شماره پنجم / ۱۵

غسل کند، مثلاً آب ندارد و یا بدنش مجروح است باید تیمّم کند.

۳ - اگر مرد است باید عورت خود را بپوشاند و بهتر است در حال نماز اقلأً از ناف تا زانویش پوشیده باشد، و اگر زن است باید تمام بدن را بپوشاند، تنها صورت و دست‌ها تا مچ و روی پاها را می‌تواند نپوشاند؛ یعنی اگر عمداً مختصری از بدن و یا موی سر را نپوشیده بگذارد نمازش درست نیست.

۴ - لباسش باید حلال و مباح باشد، یعنی غضبی نباشد از اجزاءِ مردار و حیوان حرام‌گوشت

۱۶ / فشرده ای از احکام نماز بخش «۲»

نباشد، اگر نمازگزار مرد است لباسش از ابریشم خالص و یا طلا نباشد^۱.

۵ - نماز را باید روبه‌قبله بخواند.

۶ - مکان نمازش غصبی نباشد، متحرک و

لغزان نباشد محل ایستادنش از محل سجده بیشتر از چهار انگشت بسته پایین‌تر و بالاتر نباشد.

۷ - هر نماز را در وقت آن بخواند، وقت نماز

صبح از سپیده‌ی صبح تا طلوع آفتاب، وقت نماز ظهر از اوّل ظهر شرعی (نصف‌النهار) تا چهار رکعت به

---

۱ . پوشیدن لباس ابریشم خالص و زینت کردن با اشیایی که از طلا ساخته شده‌اند، مثل حلقه، انگشتر، ساعت، گردن‌بند و... در همه‌ی حالات بر مرد حرام است و نمازش هم اگر با این زینت‌ها باشد باطل است، ولی برای زن اشکال ندارد و با آنها نماز هم می‌تواند بخواند.

دوره هفتم، شماره پنجم / ۱۷

غروب مانده، وقت نماز عصر چهار رکعت از ظهر گذشته تا غروب آفتاب^۱ و وقت نماز مغرب و عشا از اوّل مغرب تا نصف شب است^۲.

---

۱. به نظر بسیاری از مراجع، آخر وقت نماز عصر مغرب شرعی است و برخی هم معتقدند که آخر وقت آن غروب آفتاب است (به کتاب توضیح المسائل مرجع تقلیدتان مراجعه فرمائید).

۲. به قدر سه رکعت اوّل مغرب مخصوص نماز مغرب و به قدر چهار رکعت آخر وقت (قبل از نیمه شب) مخصوص نماز عشاء است و اگر عمداً یا از روی فراموشی تأخیر افتد تا طلوع فجر می تواند بدون قصد اداء و قضا نماز را بخواند(البته اگر عمداً باشد مرتکب معصیت شده است)، باید توجه داشت که نیمه شب شرعی بنابر مشهور حدود ساعت یازده و پانزده دقیقه بعد از ظهر شرعی است و این نصف مدّت از اوّل مغرب تا اذان صبح است.

فضیلت نماز اوّل وقت

اگرچه خواندن هر نماز از اوّل تا آخر وقت آن جایز است، ولی خواندن نماز در اوّل وقت بسیار فضیلت دارد، در این زمینه روایات زیادی از پیشوایان دین رسیده است که برخی را ذکر می‌کنیم.

امام صادق(علیه‌السلام) فرمود: «فضیلت نماز اوّل وقت بر آخر وقت برای مؤمن از فرزندان و اموالش بهتر است»^۱. و نیز فرمود: «برتری اوّل وقت بر آخر وقت مثل برتری آخرت بر دنیا است»^۲. امام رضا(علیه‌السلام) فرمود: «چون وقت نماز شد نمازت را بخوان، چه می‌دانی چه خواهد شد»^۳.

---

۱. جامع الاحادیث، ج ۲، ص ۴۵ و ۴۴.

۲. جامع الاحادیث، ج ۲، ص ۴۵ و ۴۴.

۳. جامع الاحادیث، ج ۲، ص ۴۵ و ۴۴.

دوره هفتم، شماره پنجم / ۱۹

اینک به اختصار برخی مقدمات نماز را که برشمردیم توضیح می‌دهیم و آنان که خواستار تمام جزئیات آن هستند لازم است به رساله‌های مراجع تقلید مراجعه فرمایند.

طهارت

منظور از طهارت آن است که نمازگزار باید برای خواندن نماز با وضو یا غسل یا تیمم باشد، و این طهارت علاوه بر آن که شرط نماز است، خود، عبادت و موجب قرب به خدا نیز هست.

امام رضا(علیه‌السلام) فرمود: وضو پیش از عبادت برای آن است که بنده‌ی خدا به هنگام مناجات پاک در برابر خدا بایستد، و برای آن است که بنده مطیع و فرمان‌بردار گردد و از پلیدی پاک

۲۰ / فشرده ای از احکام نماز بخش «۲»

شود، با وضو کسالت و خواب زدوده می‌شود و دل
برای عبادت پاکیزه و آماده می‌گردد^۱.

چگونه وضو بگیریم؟

برای وضو گرفتن باید به ترتیب کارهای ذیل را انجام
دهیم:

۱ - نیت می‌کنیم: برای اطاعت فرمان خدا
وضو می‌گیریم «قربة الى الله».

۲ - صورت را از بالا به پایین - از بالای
پیشانی تا آخر چانه و به پهنای بین دو انگشت
شصت و میانه - می‌شویم.

۳ - دست راست را از بالای آرنج تا
سرانگشتان می‌شویم.

دوره هفتم، شماره پنجم / ۲۱

۴ - دست چپ را مثل دست راست می شوئیم.

۵ - جلوی سر را با رطوبت دست راست مسح

می کنیم.

۶ - پای راست را از سرانگشتان تا روی پا و

احتیاطاً تا مفصل با رطوبت دست راست مسح

می کنیم.

۷ - پای چپ را با رطوبت دست چپ مثل

پای راست مسح می کنیم.^۱

۸ - این کارها را به ترتیب انجام می دهیم (یعنی

اول شستن صورت بعد دست راست بعد دست چپ

بعد مسح سر بعد مسح پای راست و چپ).

---

۱. مسح سر و پای راست با رطوبت دست راست و مسح پای

چپ با رطوبت دست چپ احتیاطی است.

۲۲ / فشرده ای از احکام نماز بخش «۲»

۹ - این کارها را پی‌درپی بدون آن‌که خیلی بین آن‌ها فاصله بیفتد و رطوبت اعضاءِ شسته شده یا مسح شده خشک شود انجام می‌دهیم.

پیش از وضو کارهای مستحبی هم هست که انجام آن‌ها بسیار سودمند است، مثل شستن دودست تا میچ، مسواک کردن و مضمضه کردن (سه مرتبه آب تمیز در دهان گرداندن و بیرون ریختن) و استنشاق (سه مرتبه آب تمیز در بینی کردن و آن را شستن).

چگونگی غسل

۱ - نیت

۲ - شستن سر و صورت و گردن

دوره هفتم، شماره پنجم / ۲۳

۳ - شستن طرف راست بدن از شانه تا انگشتان پای راست.

۴ - شستن طرف چپ بدن مثل طرف راست.
(این طور غسل کردن را غسل ترتیبی می گویند).

توجه: در غسل ترتیبی باید هر قسمت را طوری بشوییم که اطمینان پیدا کنیم جایی نشسته نمانده است و با هر قسمت مقداری از جوانب آن را نیز بشوییم تا مطمئن شویم که تمام آن قسمت را شسته ایم، مثلاً طرف راست را که می شویم قدری از طرف چپ را هم همراه آن بشوییم.

غسل را می توان در رود و استخر و حوض و نظایر آن ها با یک دفعه فرورفتن در آب انجام داد، این گونه غسل کردن غسل ارتماسی نام دارد، در

۲۴ / فشرده ای از احکام نماز بخش «۲»

غسل ارتماسی باید آب در یک لحظه تمام بدن را فراگیرد.

موجبات غسل چیزهای گوناگونی است؛ مثل جنابت، مس میّت، حیض در بانوان و... و فقط غسل جنابت است که به فتوای همه‌ی فقها، نباید با آن وضو گرفت و با همان غسل باید نماز بخواند، و در سایر غسل‌ها فتوای علما مختلف است و باید به رساله‌ی مجتهدی که از او تقلید می‌کنیم، مراجعه شود.

چگونگی تیمّم

درجایی که نمازگزار آب ندارد، و یا آبی که دارد پاک نیست، یا غصبی است، یا ظرف آب غصبی است، یا ظرف از طلا و نقره است، یا استعمال آب برایش

دوره هفتم، شماره پنجم / ۲۵

ضرر دارد؛ مثلاً بیمار یا مجروح است و نباید بدنش را تر کند^۱ و یا وقت نماز تنگ است و اگر بخواهد وضو بگیرد یا غسل کند نماز از دست می‌رود یا آبی که دارد برای آشامیدن است و اگر برای وضو یا غسل مصرف کند بعداً تشنه می‌ماند، و یا نفس محترم دیگری تشنه است که باید آب را به او بدهد... در این‌گونه موارد لازم است به‌جای وضو یا غسل به ترتیب ذیل تیمّم کند:

۱ - نیت کند.

---

۱. اگر برخی از اعضاء بدن مجروح یا پانسمان شده است و سایر اعضاء سالمند، باید وضو و غسل جبیره انجام دهد، برای اطلاع از مسائل آن به رساله مرجع تقلید خود رجوع کنید.

۲۶ / فشرده ای از احکام نماز بخش «۲»

۲ - کف هر دودست را به زمین پاک (خاک،

شن، ریگ، سنگ) بزند و البته بر خاک بهتر است.

۳ - کف هر دودست را برپیشانی از رستنگاه

مو تا بالای بینی مسح کند یعنی بر پیشانی و دو طرف

آن و بالای بینی دست بکشد.

۴ - کف دست چپ را بر تمام پشت دست

راست از مچ تا سرانگشتان بکشد.

۵ - کف دست راست را به همان ترتیب به

تمام پشت دست چپ بکشد.

برخی از علما لازم دانسته‌اند در تیممی که

به جای غسل انجام می‌شود یک بار دیگر هم کف

دست‌ها را به زمین بزند و دوباره پشت دست‌ها را به

دوره هفتم، شماره پنجم / ۲۷

همان ترتیب مسح کند، و در تیممی که به جای وضو است نیز بهتر است این کار را بکند.

چیزهایی که وضو را باطل می کند.

۱ - خارج شدن ادرار

۲ - خارج شدن مدفوع

۳ - خارج شدن باد از مخرج

۴ - خواب به حدی که نه چشم ببیند، نه

گوش بشنود.

۵ - دیوانگی

۶ - مستی

۷ - بی هوشی

۸ - جُنُب شدن

۲۸ / فشرده ای از احکام نماز بخش «۲»

۹ - مس میّت (جایی از بدن انسان به جایی از

بدن میّت بخورد).

۱۰ - حیض و نفاس و استحاضه (خون‌هایی که

بانوان می‌بینند).

اذان و اقامه

اذان بدو گونه است:

۱ - اذانی که مستحب است برای اعلان وقت

نماز در اوّل صبح و اوّل ظهر و اوّل مغرب گفته

شود، این اذان از شعائر بزرگ اسلام است و اهمیّت

ویژه‌ای دارد.

جابر بن عبدالله می‌گوید پیامبر (صلی الله علیه

وآله) سه بار فرمود: «خدایا مؤذنان را ببخش»، گفتم

ای رسول خدا ما با شمشیر می‌جنگیم تا اذان تحقّق

دوره هفتم، شماره پنجم / ۲۹

یابد، و شما این طور درباره‌ی مؤذنان دعا کردید و
برای ما دعا نکردید؟!

فرمود: «ای جابر! به‌زودی زمانی فرامی‌رسد که
گفتن اذان را بر ضعیفان وامی‌گذارند، همانا بدن‌هایی
است که از آتش دوزخ در امان است و آن بدن
مؤذنان است»^۱.

۲ - اذان برای نماز: مستحب است نمازگزار
پیش از هر نماز اذان و اقامه بگوید و اگر هر دو را
نمی‌گوید اقامه را پیش از هر نماز ترک نکند و اذان
را لااقل برای نماز صبح و مغرب بگوید.
جملات اذان چنین است:

۳۰ / فشرده ای از احکام نماز بخش «۲»

چهار مرتبه: اللَّهُ أَكْبَرُ (خدا از همه چیز بزرگ‌تر

است)

دومرتبه: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ (گواهی می‌دهم

که خدایی جز الله نیست)

دومرتبه: أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ (گواهی

می‌دهم محمد (صلی الله علیه وآله) پیامبر و فرستاده‌ی

خدا است).

دومرتبه: أَشْهَدُ أَنَّ عَلِيًّا وَلِيُّ اللَّهِ (گواهی می‌دهم

علی (علیه السلام) پیشوایی است که خدا معین فرموده

است) این جمله جزو اذان نیست و تنها به قصد تبرک

و اظهار ولایت و اعلام اطاعت از فرمان

پیامبر (صلی الله علیه وآله) که به امر خدای متعال

دوره هفتم، شماره پنجم / ۳۱

علی (علیه السلام) را به امامت امت و خلافت بعد از خود تعیین و نصب فرمود، گفته می شود.

دومرتبه: حَىَّ عَلَى الصَّلَاةِ (بشتاب به سوی نماز).

دومرتبه: حَىَّ عَلَى الْفَلَاحِ (بشتاب به سوی رستگاری).

دومرتبه: حَىَّ عَلَى خَيْرِ الْعَمَلِ (بشتاب به سوی بهترین عمل).

دومرتبه: اللَّهُ أَكْبَرُ (خدا از همه چیز بزرگ تر است).

دومرتبه: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ (خدایی نیست جز الله)

۳۲ / فشرده ای از احکام نماز بخش «۲»

اقامه نیز مانند اذان است با این تفاوت که در ابتدا فقط دومرتبه «اللَّهُ أَكْبَرُ» و در آخر یک مرتبه «لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ».

و بعد از «حَيَّ عَلَى خَيْرِ الْعَمَلِ» دومرتبه (قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ؛ نماز بر پا شد) می‌گوییم.

خواندن نماز

نمازگزار روبه‌قبله^۱ می‌ایستد و اذان و اقامه می‌گوید و نماز را به ترتیب زیر می‌خواند:

---

۱. قبله‌ی مسلمانان، کعبه، خانه‌ی خدا در مسجدالحرام در مکه معظمه است که به دست ابراهیم خلیل الرحمن بنا شده و مسلمانان در هنگام نماز باید به سوی آن بایستند. قبله را می‌توان به وسیله‌ی قبله‌نماها و برخی وسائل دیگر به دست آورد.

دوره هفتم، شماره پنجم / ۳۳

- ۱ - نیت می کند. مثلاً نماز صبح به جا می آورم «قُرْبَةً إِلَى اللَّهِ»، البته لازم نیست نیت را به زبان آورد.
- ۲ - بعد از نیت می گوید «اللَّهُ أَكْبَرُ» و این تکبیر آغاز نماز، تکبیره الاحرام نام دارد.

مستحب است وقتی می خواهد تکبیره الاحرام بگوید دست ها را تا برابر گوش ها بالا ببرد، و هم چنین در سایر تکبیرات مستحبی نماز مانند تکبیر قبل از رکوع.

- ۱ - قبله‌ی مسلمانان، کعبه، خانه‌ی خدا در مسجدالحرام در مکه معظمه است که به دست ابراهیم خلیل الرحمن بناشده و مسلمانان در هنگام نماز باید به سوی آن بایستند. قبله را می‌توان به وسیله‌ی قبله‌نماها و برخی وسائل دیگر به دست آورد.

۳۴ / فشرده ای از احکام نماز بخش «۲»

و قبل و بعد سجود نیز مستحب است دست‌ها را بالا ببرد.

۳ - قیام (ایستادن): بر هر نمازگزار که قادر به ایستادن باشد لازم است در موقع گفتن تکبیرة الاحرام و خواندن حمد و سوره و تسییحات اربعه ایستاده باشد.

۴ - قرائت: واجب است نمازگزار در رکعت اوّل و دوّم سوره حمد (اوّلین سوره‌ی قرآن) و پس از آن یک سوره‌ی کامل دیگر مثل سوره‌ی «قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ» یا «إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ» بخواند.

سوره‌ی حمد:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ؛

به نام خداوند بخشنده مهربان

دوره هفتم، شماره پنجم / ۳۵

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ؛ سپاس مخصوص
خدایی است که پروردگار جهانیان است.

الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ؛ که بخشنده و مهربان است.
مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ؛ صاحب اختیار روز جزا و
قیامت است.

إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ؛ تنها تو را می پرستیم
و تنها از تو یاری می جوییم.

إِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ؛ ما را به راه مستقیم
هدایت فرما.

صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ؛ راه کسانی که بر
ایشان انعام فرمودی.

غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ؛ نه کسانی که
بر آن غضب کردی و نه گمراهان.

۳۶ / فشرده ای از احکام نماز بخش «۲»

پس از حمد همان‌طور که گفتیم نمازگزار باید به انتخاب خود یک سوره‌ی دیگر از قرآن را بخواند، ما در اینجا سوره‌ی توحید را که پس از حمد در نماز بیشتر از دیگر سوره‌ها خوانده می‌شود ترجمه می‌کنیم:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ؛ به نام خداوند بخشنده
مهربان.

قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ؛ بگو خدا یکتا است.

اللَّهُ الصَّمَدُ؛ خدا از هر چیز و هر کس بی‌نیاز
است.

لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ؛ نزائیده و زائیده نشده است.
وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ؛ هیچ‌کس همتای او
نیست.

دوره هفتم، شماره پنجم / ۳۷

۵- رکوع: پس از قرائت سوره در رکعت اوّل و دوّم و پس از تسبیحات اربعه در رکعت سوّم و چهارم باید نمازگزار به رکوع رود. یعنی به قصد رکوع به قدری خم شود که کف دست‌ها به زانو برسد. و چون خم شد و بدن آرام گرفت یک بار یا بیشتر بگوید «سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ وَبِحَمْدِهِ» (پاک و منزّه است پروردگار بزرگ من، و او را ستایش می‌کنم). و یا سه بار بگوید، «سُبْحَانَ اللَّهِ» (خدا پاک و منزّه است).

لازم است تا بدن آرام نگرفته شروع به ذکر نماید و تا ذکر تمام نشده از رکوع سر بر ندارد. پس از تمام شدن ذکر باید بلند شود و بایستد و مستحب است درحالی که ایستاده بگوید «سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ»

۳۸ / فشرده ای از احکام نماز بخش «۲»

(خدا ستایش کسی که او را می ستاید می شنود) پس
اللَّهُ أَكْبَرُ بگوید و بعد به سجده برود.

۶ - در هر رکعت پس از رکوع واجب است
دو سجده انجام دهد. در سجده باید هفت عضو
بدن (پیشانی، دو سر زانو، کف هر دودست، سر دو
انگشت بزرگ پا) بر زمین قرار بگیرد و لازم است
پیشانی را بر چیزی بگذارد که از جنس خوردنی،
پوشیدنی و معدنی نباشد^۱. و بهتر از هر چیز
برای سجده خاک است، زیرا سجده برای ابراز نهایت

---

۱. سجده بر ذغال و خاکستر جایز نیست و برخی از علماء
سجده بر چیزهایی که از اجزاء زمین است، ولی پخته شده
مثل گچ، آهک، سیمان، موزائیک، آجر، کوزه و... جایز
نمی دانند و در حال اختیار نباید بر آن ها سجده کرد.

دوره هفتم، شماره پنجم / ۳۹

خضوع در برابر پروردگار متعال است و این خضوع بر خاک بهتر صورت می‌پذیرد.

چون در جاهایی که نماز می‌خوانیم معمولاً فرش افتاده است، شیعیان برای آن که همه جا جنس خاک را در دسترس داشته باشند خاک را به صورت قطعاتی به نام مُهر نماز درآورده و بر آن سجده می‌کنند، و بهترین خاک‌ها تربت پیشوای آزادگان و سرور شهیدان حسین بن علی (علیهما السلام) است که از آن بوی شهادت و ایثار به مشام جان می‌رسد و نماز و سجده با آن فضیلت بیشتری دارد.

(متأسفانه برخی از برادران سنی ما بی توجه به این حقیقت بزرگ، بر ما خرده می‌گیرند و چنین پنداشته‌اند که این کار - العیاذ بالله - شرک است!

در حالی که نه تنها لطمه‌ای به توحید ندارد که عملی تربیتی و آموزنده نیز هست زیرا، تربت آن امام بزرگوار برای هر مسلمان آگاه یادآور ایثار آن گرامی و یاران پاک‌باخته‌اش در راه خدا و احیای اسلام است، وقتی خاک شهید بزرگوار چو حسین (علیه السلام) را که پرچم‌دار خون و شهادت است، مسجد و مصلاّی عبادت خدا قرار می‌دهیم، در واقع حماسه و عمل اسلامی آن عزیز را همراه با عبادت خود تداوم می‌بخشیم و زنده نگه می‌داریم.

سجده در پیشگاه خدا بر خاک حسین (علیه السلام) پاسداری از توحید است که آن شهید خون خویش را در راه توحید خدا نثار کرد، سجده در پیشگاه خدا بر خاک شهیدی چون

دوره هفتم، شماره پنجم / ۴۱

حسین (علیه السلام) بزرگ ترین سپاس و تشویق از جانبازان است که حسین وار در راه خدا و اسلام از مرگ نهراسند و با جان خویش حق را یاری دهند و با باطل بستیزند، سجده بر خاک شهیدی چون حسین (علیه السلام) نقطه‌ی مقابل شرک است، عین دوستداری توحید است و پاسداری توحید است... سجده بر تربت خونین حسین (علیه السلام) هر مسلمان شرافتمندی را با شهیدان راه خدا آشنا می‌سازد، و برمی‌انگیزد که در زندگی خویش با پیروزی از آیین شهیدان، پاسدار اسلام باشد.

مکتب تشیع، مکتب راستین است که با حماسه‌های شهادت و فداکاری در راه خدا درآمیخته است، و شیعه به رهبران برجسته‌ی خود می‌بالد که

۴۲ / فشرده ای از احکام نماز بخش «۲»

هرگز در برابر طاغوت‌ها سر فرود نیاوردند و حسین (علیه السلام) نمونه‌ی بارز فداکاری و شهادت در این مکتب است و لذا در مکتب تشیع برای زیارتش بسیار توصیه شده و سجده بر تربتش فضیلت بسیار دارد...

نمازگزار در سجده واجب است بگوید: «سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَىٰ وَبِحَمْدِهِ» (پاک و منزّه است پروردگار بلندمرتبه‌ی من، و او را ستایش می‌کنم)، و یا بگوید: «سُبْحَانَ اللَّهِ سُبْحَانَ اللَّهِ سُبْحَانَ اللَّهِ».

پس از تمام شدن ذکر سجده‌ی اوّل سر برمی‌دارد و می‌نشیند و مستحب است بگوید: «اللَّهُ أَكْبَرُ» و سپس استغفار کند و باز بگوید: «اللَّهُ أَكْبَرُ».

دوره هفتم، شماره پنجم / ۴۳

آنگاه دوباره به سجده می‌رود، و سجده‌ی دوّم را نیز مثل سجده‌ی اوّل انجام دهد و بعد بنشیند و مستحب است پس از نشستن بگوید: «اللَّهُ أَكْبَرُ» و بعد برای رکعت دوّم برخیزد و در حال برخاستن مستحب است بگوید: «بِحَوْلِ اللَّهِ وَقُوَّتِهِ أَقُومُ وَ أَقْعُدُ» (به حول و قوه‌ی خدای متعال برمی‌خیزم و می‌نشینم).

رکعت دوّم مثل رکعت اوّل است، فقط پس از تمام شدن سوره، مستحب است «اللَّهُ أَكْبَرُ» بگوید و قنوت بخواند.

قنوت: برای خواندن قنوت دست‌ها را برابر صورت بالا بیاورد و کف دست‌ها را روبه آسمان

۴۴ / فشرده ای از احکام نماز بخش «۲»

بدارد و دعا بخواند، مثلاً این آیه قرآن را که مشتمل بر دعا است بخواند.

«رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ؛ پروردگارا در دنیا و آخرت به ما نیکی عطا کن و ما را از عذاب آتش محفوظ بدارد».

آن گاه رکوع و دو سجده‌ی رکعت دوم را به جا می‌آورد و تشهد می‌خواند.

۷ - تشهد: در نمازهای دورکعتی مثل نماز صبح یکبار تشهد واجب است که پس از سجده‌های رکعت دوم خوانده می‌شود، و در نماز سه رکعتی و چهار رکعتی لازم است یک تشهد دیگر هم در پایان رکعت آخر خوانده شود.

برای تشهد باید بنشینند و بگویند:

دوره هفتم، شماره پنجم / ۴۵

«شاهد أَنْ لَّإِلَهِ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَ أَشْهَدُ أَنْ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ؛ گواهی می‌دهم که خدایی جز الله نیست، یکتا است و شریکی ندارد، و گواهی می‌دهم که محمد بنده او و فرستاده او است، خدایا بر محمد و آل او درود و رحمت بفرست.»

۸ - سلام: در نمازهای دورکعتی بعد از تشهد اول و در نمازهای سه رکعتی و چهار رکعتی بعد از تشهد دوم درحالی که نشسته است باید سلام نماز را بدین ترتیب بگوید:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْنَا وَ عَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ؛ (سلام بر تو ای پیامبر و رحمت و

۴۶ / فشرده ای از احکام نماز بخش «۲»

برکت های خدا نیز - سلام بر ما و بر بندگان
شایسته ی خدا - سلام بر شما و رحمت و برکت های
خدا نیز).

تسبیحات اربعه

در رکعت های سوّم و چهارم لازم است یا یک بار
سوره ی حمد را بخواند و یا بنا بر احتیاط سه بار
بگوید: «سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ أَكْبَرُ»
(پاک و منزّه است خدا و ستایش مخصوص خدا
است. و خدایی جز الله نیست. و خدا بزرگ تر
است).

توجه:

الف - بر مردان لازم است حمد و سوره را در
نمازهای صبح و مغرب و عشا بلند بخوانند.

دوره هفتم، شماره پنجم / ۴۷

ب - بر مرد و زن لازم است که حمد و سوره را در نماز ظهر و عصر آهسته بخوانند و فقط مستحب است «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ» آن را مردان بلند بخوانند.

ج - بر مرد و زن لازم است تسیحات اربعه یا حمد را در رکعت‌های سوم و چهارم آهسته بخوانند.
۹ - لازم است اجزاء نماز به ترتیب و پی‌درپی انجام گیرد و بین آنها خیلی فاصله نیفتد.

کارهایی که نماز را باطل می‌کند.

۱- سخن گفتن عمدی، به جز جواب سلام. (اگر کسی با جمله‌ی صحیح سلام کند، نمازگزار در هر جای نماز باشد باید همان طور که سلام را شنیده پاسخ دهد، مثلاً اگر سلام کننده بگوید: «سلام علیکم»

۴۸ / فشرده ای از احکام نماز بخش «۲»

نمازگزار هم در پاسخ بگوید: «سلام علیکم» ولی اگر جواب سلام را ندهد نمازش باطل نیست، ولی کار خلافی کرده است)

۲ - خندیدن با صدا، چه با اختیار باشد چه

بی اختیار.

۳ - گریه کردن برای امور دنیا، چه با اختیار و

چه بی اختیار، ولی اگر از خوف عذاب الهی و یا به شوق و جذبه ی رحمت خدا بگرید ممدوح و مأجور است و نمازش باطل نمی شود.

۴ - خوردن و آشامیدن

۵ - هر کاری که صورت و حالت نماز را بر

هم زند؛ مانند کف زدن، حرکت دادن بدن به طوری که از حالت نمازگزار خارج شود.

دوره هفتم، شماره پنجم / ۴۹

۶ - کارهایی که وضو را باطل کند.

۷ - انحراف از قبله، یعنی پشت کردن به قبله

یا به طرف چپ و راست قبله منحرف شدن.

۸ - دست روی هم گذاردن، مثل برخی از

اهل تسنن در حال نماز، در صورتی که عمداً و با اختیار این کار را بکنند.

۹ - گفتن کلمه «آمین» بعد از سوره‌ی حمد،

در صورتی که عمداً و با اختیار باشد.

۱۰ - شک در رکعات نماز، در نمازهای واجب

دورکعتی و سه رکعتی، و در رکعت اول و دوم نمازهای چهار رکعتی. (برای آگاهی از تفصیل آن به رساله‌ی مرجعی که از او تقلید می‌کنید، رجوع شود).

۵۰ / فشرده ای از احکام نماز بخش «۲»

۱۱ - کم یا زیاد کردن ارکان نماز، چه عمدتاً و

چه سهواً.

۱۲ - کم و زیاد کردن واجبات دیگر نماز (غیر

ارکان) عمدتاً.

۱۳ - از دست دادن یکی از شرایط نماز، مثل

پوشش عورت در مردان و پوشش تمام بدن در زنان.

ارکان نماز

پنج چیز در نماز رکن است که چه عمدتاً و چه سهواً

ترک یا تکرار شود نماز باطل است:

۱ - نیت

۲ - تکبیرة الاحرام

دوره هفتم، شماره پنجم / ۵۱

۳ - ایستادن در حال تکبیرة الاحرام و ایستادن

قبل از رکوع؛ یعنی ایستاده به رکوع رفتن (قیام متصل
به رکوع).

۴ - رکوع

۵ - دو سجده

در پایان توصیه می کنیم برای آگاهی بیشتر از
مسایل نماز به رساله مرجع تقلید خود رجوع کنید. و
یادآور می شویم که بسیار شایسته است برادران و
خواهران مسلمان کوشا باشند، آداب و سنن نماز را
انجام دهند و به ویژه شرایط واجب آن را به طور کامل
رعایت نمایند، در غیر این صورت نمازشان ناقص و
ناتمام خواهد بود، و اگر خدای نخواستہ چنین باشد،
درواقع نماز را سبک شمرده اند، و مسلمانی که به

۵۲ / فشرده ای از احکام نماز بخش «۲»

خدا ایمان دارد و برای ارتباط با خدا ارزش قائل است
نباید به کیفیت این ارتباط بی توجه باشد. ما باید از
پیشوایان معصوم و بزرگان اسلام بیاموزیم، و در این
کار تا سر حدّ توان از آنان پیروی کنیم و بیندیشیم که
آن بزرگواران گذشته از رعایت شرایط ظاهری نماز و
آداب و سنن آن تا چه حد نماز را گرامی می‌داشتند و
چگونه می‌گذاشتند و در نماز چه حالی داشتند؟

پیامبر گرامی اسلام (صلی الله علیه وآله)

می‌فرماید:

«لِكُلِّ شَيْءٍ وَجْهٌ، وَجْهٌ دِينِكُمْ الصَّلَاةُ

فَلَا يَشِينَنَّ أَحَدُكُمْ وَجْهَ دِينِهِ؛ هر چیز چهره‌ی دارد

دوره هفتم، شماره پنجم / ۵۳

و چهره‌ی دین شما نماز است، مبادا کسی از شما
چهره‌ی دین خود را زشت سازد.

پایان